

ADAPTAREA GRAFICĂ A ANGLICISMELOR ECONOMICE

Elena TĂLMĂCIAN

Academia de Studii Economice, București

Abstract

The adaptation of English economic terms to the Romanian language system raises a wide range of difficulties, but in the present paper we are going to focus only on the graphic ones. Being conditioned by several factors, the assimilation process of the anglicisms in the economic language needs a long period of time. There are two main tendencies concerning the graphic adaptation of economic anglicisms: preserving the original (English) spelling (which actually prevails) and appealing to a Romanized spelling having most of the times an ironical effect.

The import of economic anglicisms is quite recent which may explain why Romanian speakers tend to use the English original spelling.

Key-words: anglicisms, graphic adaptation, economic language.

Ortografia limbii engleze este etimologică, pe când ortografia limbii române este fonetică, deoarece „potrivit principului fonetic, în scrierea limbii române, fiecare literă notează un sunet-tip distinct” (14: XXVII).

Grafia anglicismelor din domeniul economic este condiționată de mai mulți factori, identificați de Adriana Stoichițoiu Ichim (12 : 401) cu referire la grafia anglicismelor din limba actuală: tipul de împrumut („necesar” vs. „de lux”, de uz general vs. terminologic; literar vs. argotic etc.); conștiința lingvistică și tipul de comunicare; frecvența și circulația termenului în limba scrisă și/ sau vorbită; particularitățile fonetice și grafice care pot grăbi sau încetini asimilarea; recomandările lucrărilor normative care implică o componentă evaluativă.

În ceea ce privește adaptarea ortografică a anglicismelor economice, putem vorbi de două tendințe actuale: una și, în opinia noastră, cea care predomină, este de a păstra scrierea originală a termenilor economici de proveniență anglo-saxonă¹ („la preț de *dumping*” (Realitatea TV, 22.05.09); „fraudă bancară prin *skimming*” (Gândul, 01.05.09, Român arestat...)); cea de-a doua este înlocuirea grafemelor englezești cu corespondentele lor românești⁴.

Prima tendință este precumpănitoare și în limbajul economic, fapt ce ar putea avea cauze obiective (precum imposibilitatea de a găsi un termen care să exprime fidel noțiunea din limba-sursă: „consolidarea celor mai importante active în cadrul unui nou *holding*” (Ziarul financiar, 26.06.07, Un miliardar...), ori subiective (cum ar fi exprimarea neglijentă sau lipsa unui minim efort de a găsi un termen economic românesc).

O consecință a preferinței de a nu adapta forma cuvintelor este apelarea la formații hibridizate (prezente atât în texte strict economice, cât și în presă) care să ducă, în final, la adaptare⁵:

- *brokeri*⁶, în text strict specializat: „*brokerii* sunt societăți sau agenți de valori imobiliare care cumpără și vând titluri financiare numai în contul clienților lor” (9: 84); în text economic din presă: „Unii *brokeri* spun că Bursa a luat-o mult înaintea economiei” (Ziarul financiar, 01.09.09, Brokerii cred...);

- *dealeri*⁷, în text strict specializat: „*dealerii* au autorizarea să facă tranzacții și în nume și pe cont propriu” (9: 84); în presă: „*Dealerii* au plasat la BNR 470 de milioane de lei” (Ziarul financiar, 30.10.07, Leul se întărește...). Având în vedere că aceste formațiuni au făcut deja un pas spre adaptarea lor, ele nu constituie un pericol lingvistic, dar subscriem la opinia că „trebuie respinse grafiile hibride, semiromânizate” (cum este *benner* [engl. *banner*] (1: 16).

¹ „adoptarea cuvântului cu forma sa de scriere și cu pronunțarea din engleză, considerându-se că ele funcționează în limba noastră cu statut de cuvinte străine” (8: 178)

² „export de mărfuri la prețuri mult inferioare celor de pe piața internă și mondială, promovat de unele țări capitaliste, cu scopul de a pătrunde pe o anumită piață și de a impune apoi prețuri de monopol” (7: 319)

³ „stabilire de prețuri maxime pentru un produs nou care nu este încă afectat de concurență” (13: 272)

⁴ De aceeași părere sunt și cercetătorii Constantinescu; Popovici; Ștefănescu (4: 177); Stoichițoiu Ichim (12: 402-403).

⁵ Fenomenul grafiei „hibride” a fost semnalat de Stoichițoiu Ichim (10: 41).

⁶ „agent de bursă care mijlocește încheierea contractelor comerciale între vânzător și cumpărător sau a unor servicii” (7: 147)

⁷ „agent de bursă; vânzător (intermediar)” (7: 265)

Nu este recomandabilă nici exagerarea celei de-a doua tendințe, care ar duce la „românizarea” forțată a anglicismelor (8: 178)⁸ scrise aproximativ cum se pronunță. Adesea efectul folosirii lor este unul comic, ironic⁹. Nici limbajul economic nu duce lipsă de astfel de exemple, cu precizarea că ne referim la anglicismele economice care au pătruns deja în limba comună.

Unele exemple dovedesc tendința de revenire la scrierea etimologică a unor termeni economici deja adaptați, fenomen denumit *reanglicizare* sau *adaptare inversă*¹⁰: *cliring* și *clearing*¹¹ („un comitet al băncilor de *cliring* din Scoția”, *Capital*, 10.09.09, Bănci de...; „activitatea unor „companii de *clearing*””, *Financiarul*, 22.03.09, Industria farma...). Motivele care stau la baza acestei atitudini a majorității vorbitorilor sunt diverse, iar dintre acestea menționăm: conștientizarea prestigiului actual al limbii engleze, impresia că folosirea acestor termeni îi asigură vorbitorului posibilitatea comunicării la nivel internațional¹².

Normarea ortografică este mai dificilă în cazul termenilor mai puțin folosiți sau recent intrați în română „mai ales când, la origine, între forma grafică și fonetismul termenului există o diferență accentuată, iar în română circulă concomitent două sau mai multe variante ale cuvântului, având, ca bază, unele forma grafică, altele forma orală din engleză” (3: 115). Mai ales în ultima vreme, elemente englezești au pătruns în română pe cale orală, ceea ce a dus la o pronunțare aproximativ englezească și a pus probleme de adaptare grafică (8: 178).

Unele anglicisme din domeniul economic circulă în două variante grafice (una etimologică, cealaltă fonetică), așa numitele „grafii paralele” (12: 404): *discount*¹³, cf. „România pe toboganul *discounturilor*” (*Capital*, 21.01.09, Criza împinge...) și *discaunt*, folosit mai ales în limbajul colocvial.

De obicei, siglele de proveniență anglo-americană tind să își păstreze forma originală. La fel se întâmplă și cu cele din domeniul economic, deoarece facilitează comunicarea la nivel

⁸ Fapt sesizat și de autorii DOOM₂ care au revenit asupra grafiei fonetice a unor anglicisme; vezi și Stoichițoiu Ichim (12: 408).

⁹ Cf. Zafiu (15: 87): „L’effetto “ilarita” dell’ortografia fonetica degli anglicismi”.

¹⁰ În acest sens vezi Stoichițoiu Ichim (6: 39) care exemplifică *reanglicizarea* prin *lider - leader*.

¹¹ „sistem de decontări fără numerar folosit mai ales între state” (5: 65)

¹² Complexitatea motivațiilor este prezentată succint de cercetătorii Constantinescu; Popovici; Ștefănescu (4: 186): „The original form of the word is seen as a guarantee of conceptual accuracy and as a sign of the internationalization of the Romanian vocabulary. Not all of the unadapted neologisms are felt as ‘strikingly foreign’. In many cases the English form is preserved unchanged because it is considered technically necessary, fashionable, or international. There is, then, nowadays a readiness of speakers for the *tale quale* acceptance of Anglicisms. The rejection of newly entered Anglicisms is perceived as a manifestation of self-isolation or of cultural provincialism.”

¹³ „reducere de preț pentru un cumpărător anumit, în anumite condiții de achiziționare a mărfii” (5: 88)

internațional și sunt dovada stăpânirii cunoștințelor din domeniu¹⁴. Folosirea acestora este o consecință, dar și un instrument al globalizării.

Siglele de origine engleză¹⁵ din domeniul economic au intrat destul de recent în română. Acest fapt poate avea la bază o cauză obiectivă (apariția lor recentă chiar și în limba de origine : *ATM*) sau/ și una subiectivă (însuși contextul socio-economic românesc). Este posibil ca acesta să fie motivul pentru care nu putem vorbi încă despre lexicalizarea siglelor din domeniul economic¹⁶.

Dacă norma în această privință era aceea de a scrie cu între literele (majuscule) componente ale abrevierilor compuse, actualmente se preferă și este acceptată scrierea fără puncte despărțitoare (14: XLIII). Siglele care aparțin terminologiei economice apar în texte strict specializate sau destinate publicului larg: *ATM, MEBO, OPEC, OTC, PIN, P&L, POS, RASDAQ, RON, USD* etc.:

- „spărgători de *ATM-uri*” (Gândul, 20.03.09, Cea mai puternică...) [< *Automatic teller machine* - „bancomat/automat bancar cu numerar”];
- „ar mai putea aduce un balon de oxigen *P&L-urilor* băncilor” (Financiarul, 24.03.09, Bear market rally?) [< *Profit and Loss* - „(cont de) profit și pierderi” (6: 233)];
- „*OPEC-ul* a menținut oferta pieței la cote mult inferioare cererii” (Revista 22, 13.11.08, Prăbușirea prețului...) [< *The Organization of the Petroleum Exporting Countries* – „Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol”];
- „*OTC*” (9: 83) [< *over the counter* - „negociat în afara unei burse oficiale” (2: 214)];
- „*RASDAQ* este un sistem de telecomunicații care furnizează informații la nivel național între brokerii și dealerii care operează pe piața extrabursieră” (9: 83) [< *Romanian Association of Securities Dealers Automated Quotation System*¹⁷].

Adaptarea *grafică* a anglicismelor din limbajul economic necesită o perioadă de timp mai îndelungată, fiind condiționată de factori diverși. Cele două tendințe care se manifestă la nivelul adaptării grafice a anglicismelor economice sunt: păstrarea grafiei originare (care este și tendința predominantă) și apelarea la o grafie româniată, folosită de multe ori cu efect ironic.

¹⁴ Vezi Stoichițoiu Ichim (12: 406).

¹⁵ În acest sens, vezi Stoichițoiu Ichim (10: 162-182).

¹⁶ Vezi Stoichițoiu Ichim (11: 161-167); Stoichițoiu Ichim (12: 406).

¹⁷ Acronim după modelul bursei din New York (*NASDAQ*).

Formațiunile grafice hibridizate sunt un semn că termenii economici respectivi se află deja în procesul de adaptare, însă adaptarea inversă sau românizarea grafică forțată a unor termeni nu sunt recomandabile.

Din exemplele studiate putem trage concluzia că anglicismele din presa economică își păstrează forma originală și pentru faptul că sunt folosite de un număr mai restrâns de vorbitori, ceea ce le micșorează șansele de adaptare grafică.

Bibliografie

1. Avram, M. *Anglicismele în limba română actuală*. București: Editura Academiei Române, 1997
2. Bantaș, A., and Năstăsescu, V. *Dicționar economic englez-român și roman-englez*. București: Niculescu, 2004
3. Constantinescu, I. *Influența limbii engleze în vocabularul sportiv românesc (III)*, în *Limba română*, XXII, 2, 1973, 109-118
4. Constantinescu, I., Popovici, V., and Ștefănescu, A. *Romanian*. M. Görlach (ed.) *English in Europe*, Oxford University Press, 2002, 168-194
5. Dimitrescu, F. *Dicționar de cuvinte recente*, ediția a II-a, București: Logos, 1997
6. Ionescu-Cruțan, N. *Dicționar economic englez-român, român-englez*. București: Teora, 2006
7. Marcu, F. *Marele dicționar de neologisme*. București: Saeculum, I.O., 2002
8. Rădulescu Sala, M. *Despre adaptarea unor anglicisme*, în *Studii și cercetări de lingvistică*, 1, 2007, 175-184
9. Stancu, I. *Finanțe*. București: Editura Economică, 2002
10. Stoichițoiu Ichim, A. *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*. București: Editura Universității, 2006
11. Stoichițoiu Ichim, A. *Creativitate lexicală în româna actuală*. București: Editura Universității, 2006
12. Stoichițoiu Ichim, A. *Observații privind grafia anglicismelor din presa actuală*. Acad. Sala, M. (coord.) *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor*, București: Editura Academiei Române, 2006, 398-410

13. Topală, D.V., and Pitiriciu, S. *Lexicon economic englez-român*, București: Editura Economică, 2004
14. Vintilă-Rădulescu, I. (coord.) *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București: Univers Enciclopedic, 2005
15. Zafiu, R. *Sui presiti dall'inglese: condizionamenti morfologici e scelte culturali*. T. Fero (ed.) *Romania e România. Lingua e cultura romana di fronte all'Occidente*, Udine: Editrice Universitaria Udinese, 2003

Elena Tălmăcian is Assistant lecturer of Business English and Professional Communication with The Bucharest Academy of Economic Studies. She is currently working on her PhD thesis on the influence of English upon contemporary Romanian (with focus on the Economic language). Other current research areas of interest are Business English teaching methodology, the use of authentic audio and video materials during business English classes and translation.